

از حکومت تا حکمروایی در روستاهای ایران

نویسنده:

حسین عزیزی

مهدی حاجتی

انتشارات ارسطو
(چاپ و نشر ایران)
۱۳۹۶

سرشناسه: عزیزی، حسین، ۱۳۶۶ -
 عنوان و نام پدیدآور: از حکومت تا حکمروایی در روستاهای ایران / مولفان حسین عزیزی، مهدی حاجتی.
 مشخصات نشر: مشهد: ارسطو، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۲۴۰ ص.: نمودار.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۲۲۴-۹
 وضعیت فهرست نویسی: فیفا
 یادداشت: کتنامه: ص. ۲۲۷.
 موضوع: روستاها -- ایران -- تاریخ
 موضوع: Villages -- Iran -- History
 موضوع: عمران روستایی -- ایران
 موضوع: Rural development -- Iran
 شناسه افزوده: حاجتی، مهدی، ۱۳۵۱ -
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ الف ۴۰۶۴۲
 رده بندی دیویی: ۳۰۷/۷۲۰۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۴۸۷۷۳

نام کتاب: از حکومت تا حکمروایی در روستاهای ایران
 مولفان: حسین عزیزی - مهدی حاجتی
 ناشر: ارسطو (با همکاری سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
 صفحه آرای و تنظیم: پروانه مهاجر
 طراح جلد: سعید آذر مهر
 تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
 نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶
 چاپ: مدیران
 قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۲-۲۲۴-۹
 تلفن های مرکز پخش: ۳۵۰۹۶۱۴۵ - ۳۵۰۹۶۱۴۶ - ۰۵۱
www.chaponashr.ir



انتشارات ارسطو



چاپ و نشر ایران

ضرورت وجود مدیریت در جوامع مختلف از بدیهیات است. امروزه مناسبات جوامع آن چنان پیچیده شده است که فقدان یک الگوی مدیریتی باعث هرج و مرج و زندگی برای مردم مشکل خواهد شد. حتی می‌توان گفت بدون مدیریت جامعه نابود خواهد شد. روستا به عنوان اراده نظام سکونت و فعالیت، نقشی اساسی در توسعه ملی دارد. شیوه زندگی در روستا با شهر متفاوت است و این امر بایستی در مدیریت هم لحاظ گردد. نظام مدیریت روستایی ایران علی‌الیه به لحاظ ساختارهای اجتماعی، تحولات و دگرگونی‌های پیچیده‌ای داشته است. تا قبل از اصلاحات ارضی، که به عنوان مهمترین عامل متحول کننده روستاها محسوب می‌شود، مدیریت مبتنی بر نظام ارباب-رعیتی بود. پس از آن مدیریت روستایی به دست دولت افتاد. در دهه‌ها، عدم تحقق اهداف برنامه‌های توسعه، صاحب نظران توسعه روستایی را بر آن داشت تا رویکرد خود، برنامه‌ریزی‌های متمرکز و از بالا به پایین، را کنار گذاشته و «توسعه از پایین، با رویکرد توسعه مشارکتی جایگزین گردد. چنین الگویی خود را «رویکرد توسعه همه جانبه نشان داده که در آن، مشارکت سازمان یافته و مؤثر یک جامعه در قالب سازمان‌های غیردولتی مهمترین نقش را ایفا می‌کند. لذا برای اداره امور روستاها از جانب دولت در سال ۱۳۷۵ قانون شوراهای و در سال ۱۳۷۷ قانون دهیاری‌ها به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیدند.

کتاب حاضر شیوه اداره روستاها در ایران را از ابتدا تا به حال را بازگو می‌کند. در ابتدا تعاریف مفاهیمی در این زمینه ارائه شده و پس از آن به شیوه‌های اداره روستاها در

کشورهای مختلف (توسعه یافته و نیافته) و سرگذشت مدیریت روستاها (سنتی و نوین) در ایران پرداخته شده است. در نهایت هم چالش‌هایی که دهیاری‌ها (به عنوان نهاد متولی مدیریت روستا) با آن روبرو هستند و راهکارهایی برای برون رفت از چالش‌های مذکور به رشته تحریر در آمده است.

لازم می‌دانم از نهادهای و افراد فرهیخته‌ای که در امر چاپ این کتاب به ما یاری رسانیده‌اند تشکر نمایم از جمله دهیاری‌های دهمورد، خواجه‌جمالی، کوشک، چاه‌سوار آغا، شه‌رای اسلامی بخش آباده‌طشک، شرکت متحده چاه‌سوار آغا و سعید آذر مهر امید است که خوانندگان گرامی با نظرات خود ما را در رفع نواقص در چاپ‌های بعدی یاری رسانند. (azizi.h66@gmail.com)

عزیزی و حاجتی، تابستان ۱۳۹۶



فهرست مطالب



صفحه	عنوان
۱۳	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۱۵	مقدمه
۱۸	توسعه
۱۹	توسعه روستایی
۲۳	شاخص‌های توسعه روستایی
۲۴	ویژگی‌های توسعه روستایی
۲۵	اهداف توسعه روستایی
۲۵	مدیریت
۲۷	مدیریت روستایی
۳۱	اهداف مدیریت روستایی
۳۲	مدیریت نوین روستایی
۳۶	مدیریت مشارکتی
۳۷	سیر تحول مدیریت روستایی
۴۱	حکمرمایی
۴۵	سطوح حکمرمایی
۴۶	حکمرمایی محلی (روستایی)

شروط دستیابی به حکمروایی روستایی	۵۱
مقایسه حکومت با حکمروایی روستایی	۵۲
اصول، معیارها و شاخص‌های حکمروایی روستایی	۵۲
مراحل شکل‌گیری حکمروایی روستایی	۵۷
اهداف حکمروایی خوب روستایی	۵۹
عوامل تبیین‌کننده حکمروایی محلی	۶۰
فقه و حکمروایی خوب روستایی	۶۳
حکمروایی روستایی در ایران	۶۸
نقاط قوت و ضعف حکمروایی خوب روستایی در ایران	۷۲
سرمایه اجتماعی	۷۲
تعاریف سرمایه اجتماعی	۷۲
سطوح سرمایه اجتماعی	۷۵
انواع سرمایه اجتماعی	۷۶
عناصر سرمایه اجتماعی	۷۶
سنجش سرمایه اجتماعی	۷۷
دیدگاه‌های سرمایه اجتماعی	۷۸
ارتباط حکمروایی خوب و سرمایه اجتماعی	۷۸
مشارکت	۸۲
ضرورت مشارکت در توسعه روستایی	۸۶
پیش‌شرط‌های مشارکت	۸۷
سازمان	۹۳
سازمان‌های محلی	۹۳
ارزیابی عملکرد و نقش آن در عملکرد توسعه روستایی	۹۷

فصل دوم: مدیریت روستایی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه ۱۰۱

مدیریت روستایی در کشورهای توسعه یافته ۱۰۳

چین ۱۰۳

آلمان ۱۰۶

سوئد ۱۰۷

آمریکا ۱۰۸

انگلستان ۱۰۸

فرانسه ۱۰۹

استرالیا ۱۰۹

کره جنوبی ۱۱۱

مدیریت روستایی در کشورهای در حال توسعه ۱۱۱

اندونزی ۱۱۱

هند ۱۱۲

سريلانكا ۱۱۳

تانزانیا ۱۱۴

کامرون ۱۱۵

فصل سوم: مدیریت سنتی روستایی در ایران ۱۱۷

سیر تحول مدیریت روستایی در ایران ۱۱۹

دوره اول: مدیریت در روستا قبل از مشروطیت ۱۱۹

دوره دوم: مدیریت روستا بعد از مشروطیت تا جنگ جهانی دوم ۱۲۳

دوره سوم: از جنگ دوم جهانی تا اصلاحات ارضی ۱۲۸

دوره چهارم: مدیریت روستایی از اصلاحات ارضی تا انقلاب اسلامی ۱۳۴

دوره پنجم: مدیریت روستایی پس از انقلاب اسلامی تا تأسیس دهیاری ها ۱۴۴

فصل چهارم: مدیریت نوین روستایی در ایران	۱۵۵
قانون تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور	۱۵۸
دهیاری	۱۶۱
فرصت‌ها و قابلیت‌ها	۱۶۳
وظایف دهیار و دهیاری‌ها	۱۶۵
جلد ۱ رضایت روستاییان معیاری مهم در موفقیت دهیاری‌ها	۱۷۰
عوامل مؤثر بر عملکرد شغلی	۱۷۳
عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌ها	۱۷۳
مفهوم شورا	۱۷۳
نقش شوراهای اسلامی روستا در فرایند توسعه	۱۷۵
مبانی ظهور و ایجاد سوراها	۱۸۱
انواع شورا	۱۸۳
ساختار شورا	۱۸۴
ضرورت‌های تشکیل شوراهای	۱۸۵
وظایف شوراهای اسلامی روستا	۱۸۷
مزایای شورای اسلامی	۱۸۹
مزایای شوراهای اسلامی در ایران	۱۸۹
تعدیل انتظارات و خواسته‌های مردم از دولت	۱۹۲
شوراهای اسلامی موجب افزایش مشروعیت سیاسی نظام و حکومت و ثبات سیاسی جامعه می‌شوند.	۱۹۳
فصل پنجم: چالش‌ها و راهکارها	۱۹۷
چالش سهم اندک زنان در مدیریت روستایی	۱۹۹
زنان و مدیریت روستایی در ایران	۲۰۱
چالش تعاملات اجتماعی و اداری و اجرای طرح هادی	۲۰۶

چالش‌های اداری	۲۰۷
چالش‌های برنامه‌ریزی	۲۱۱
چالش‌های اقتصادی	۲۱۲
چالش‌های فرهنگی - اجتماعی	۲۱۳
چالش‌های زیرساختی - تجهیزات	۲۱۵
چالش‌های فقدان شناخت و آگاهی	۲۱۶
راهکارها	۲۱۸
اداری	۲۱۸
اندیششی - رفاهی	۲۲۱
اقتصادی	۲۲۲
آموزشی	۲۲۳
منابع	۲۲۷